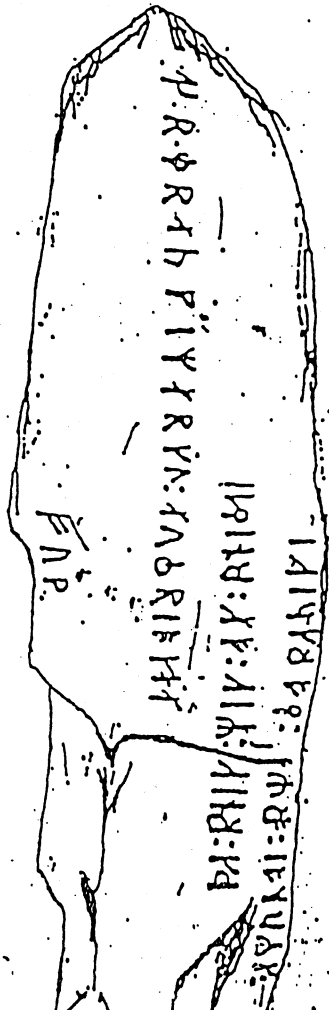

Hringaríki

Medlemsblad for
Hringaríki. Slektshistorie-lag

Nr. 1 – 2007.

Árgang 17.

ÉNP

U·R·Þ·R·T·H·P·I·Y·Y·R·Y·N·T·A·D·R·I·E·H·Í

PR:RIK:WIK:KX:RIHAI

84 RAHVI

Hringariki

Medlemsblad for Ringerike Slektshistorielag
17. årgang

Redaksjon

Eigil Elsrud
Frank Otterbech
Thorleif Solberg

Innholdsfortegnelse

s. 2	Eigil Elsrud	Nordre Skagnes
s. 28	Frank Otterbech	Månen
s. 33	Erling Bjørke	Bjørke i Soknedalen
s. 40		Sak fra tingbok 72 for Ringerike
s. 41	Thorleif Solberg	Strømsodd / Strømsått, en epoke i gardens historie
s. 48	Thorleif Solberg	En slektshistorie fra Strømsoddbygda
s. 61		Årsberetning
s. 63		Regnskap
s. 64		En etterlysning
s. 65		Styret i Ringerike Slektshistorielag for 2007
s. 66		Program for Ringerike Slektshistorielag fra februar 2007 til januar 2008.

290 Skagnes Nordre
(290/1)

Nordre Skagnes ligger på østre side av Sperillen, ca. 11 kilometer syd for Nes i Ådalen. Historien om Søndre Skagnes finnes i Hringariki nr. 1 -2002. Nordre og Søndre Skagnes var en gård før 1660. Etter hvert ble det to brukere, men gården ble ikke delt før først på 1700-tallet. Navnet Skagnes har vært skrevet på mange forskjellige måter de siste 500 årene, Schagnæs, Skanæs, Schawnæs, Schanæs, Scanæs, Skagnæs og flere. I tillegg kommer disse formene skrevet med e istedet for æ. Før reformasjonen var gården bispegods, og lå under Hamar bispesete, i likhet med storgården Nes, som Skagnes var underlagt. Da kongen overtok alt bispegods i 1536 ble Nes og dermed også Skagnes først administrert av St. Catharina Alter eller Hamargods, siden av Oslo lagstol. Skagnes ble i likhet med de aller fleste gårdene i midtre og øvre Ådalen lagt øde etter svartedauen. Skagnes var etter denne katastrofen nevnt så tidlig som i 1528, og da var landskylden satt til 1 bp. fisk (det samme for «Biørnvandet»). Skagnes var ødegård og underlagt Nes, som vi vet gården var senere, i 1594 og i 1615. 1528 var det året **Torstein** på **Strande** og **Elling** på **Nes** betalte gjengjerdskatt (gjengjerden var en ekstraordinær skatt, skrevet ut med samme beløp på alle gårder, enten 1 lodd sølv eller 24 skilling). Skagnes ble på denne tiden nok brukt til utslått, fiske og jakt.

I 1601 ble Skagnes av skyld 1 hud overført til Oslo Lagstol. Var ødegård under Nes. Der var ingen herligheter unntatt vadrette i Sperillen. Bøndene var bygselmenn. Her fremgår det tydelig at gården var bygslet av en eller flere allerede i 1601, uten at vi vet navnet på bygslerne.

Fra jordeboka for Ringerike 1616 står det i lensregnskapet for året 1615: «**Per Næs** skylder 3 huder, Hamargods. Derunder brukes Skagnes øde, 1 hud»

I 1616 (tredjeårstake 1613-1616) skattet Skagnes til St. Catharina Alter (Hamargods), men «intet betalt enda».

I 1623 ble bygsleren navngitt for første gang. Han het **Ola Skagnes**.

I 1625 kom Skagnes inn i skattemanntallet.

I 1633 het bygsleren **Sjurd (Gudbrandsen) Skagnes**. Det er etterkommere av Sjurd Skagnes som idag sitter på Nordre Skagnes, Smerud og i Høgskog. Sjurd bygslet også nabogården Rustand, av skyld 4 skinn, i tiden 1634-38, samt i 1649-53.

I 1647 var **Sjurd** fortsatt bygsler. Han skattet av ødegården Skagnes, av skyld 1 fj. korn med bøkssel, det vil si halve gården. 1 fj. korn tilsvarer 6 skinn, og Skagnes var da skyldsatt til 1 hud eller 12 skinn (senere øket med tre skinn). Eier var lagmannen i Kristiania.

I 1651 klaget **Ola** (Sjurdsen) **Skagnes** over futen Hans Rasmussen. Denne Ola kan godt være den samme Ola som var bygsler i 1623. Faren Sjurd bygslet nå nabogården Rustand.

Fra sakinget på Li i Norderhov 19. juli 1652 (Tingbok 1 for Ringerike side 32 og 33) sakser vi:

Ola Sjurdsen Skagnes skyldte etter bevis 20 tylter tømmer for 30 rdl. Ola lå sjuk, så faren møtte for ham og og vedgikk skylda. **Sjurd Skagnes** (faren) ble fordret for 7 tylter. Han møtte og sa at han hadde lovet 2 tylter i tredjeårsholding av fire skinn (det var nok for Rustand, som han bygslet 1649-53). De andre tyltene hadde han lovet å selge futen, men hadde ikke fått noen betaling.

I 1657: Oppsitter **Sjurd Skagnes** betaler kvegskatt av 2 hester, 8 fe, 2 geiter og 6 sauer.

I 1660 er Skagnes skyldsatt til 1 hud 3 skinn til Alter Catharina. Til Lagstolen 1/2 hud av "Vestre Bjønvand"

Fra Landkommisjonens store jordebok 1661: **Sjurd Skagnes**, til Alter Catharina (nå) til Lagstolen 1 hud 3 skinn. Av «Wester Biørne» Fiskevann 1/2 hud. Sagtømmer til gårdsnytte. Skatt 1 1/2 rdl. Har 1 hest, 3 kyr, 1 ungdyr, 4 sauer. Sår: 2 tønner blandkorn. Tiende 1/2 tønne blandkorn.(«Westre Biønn fiskevann» ble også brukt under Skøllerud på denne tiden).

Omkring 1662 har Skagnes fått to bygslere, Sjur Gudbrandsen og Knut Bjørnsen. Knut Bjørnsen var nok svigersønnen til Sjur.

I 1663 kjøpte eller leide den rike lagmann Jørgen Philipsen bl.a. Østre og Vestre Bjonevann for å drive ut tømmer fra sine skoger. (E.F.H.)

I 1664 bygslet **Sjurd Gulbrandsen** en halvpart av Skagnes. Hans alder var oppgitt til 90 år (!). Hans to sønner hjemme var Gulbrand og Lars. Deres alder var oppgitt til 16 år og 12 år. (En Ola Syversen var samtidig nyrydder i naboeiendommen Åset. Antagelig den tidligere nevnte sønnen, som nok var eldst).

I 1664 bygslet **Knut Gulbrandsen** den andre halvparten av gården (patronymikonet Gulbrandsen er feil. Det skal være **Bjørnsen**. Knut Bjørnsen var svigersønnen til Sjurd). Hans alder var oppgitt til 36 år.

I 1666 bygslet **Sjurd Gulbrandsen** fortsatt en halvpart av ødegården Skagnes. Hans alder var nå oppgitt til å være 70 år. Hans sønn Lars Sjurdsen, 22 år gammel, bodde også på Skagnes (Lars Sjurdsen giftet seg senere til Somdalen). **Knut** bygslet den andre halvparten. Hans alder var nå oppgitt til 40 år. **Knut Bjørnsen Skagnes** bevitnet i en rettsak i Hvalhugu 1682 å ha bodd i Ådalen omkring 20 år. Etter dette utsagn skulle han ha kommet til Ådalen omkring 1662. Knut Bjørnsen ble nok da gift med en datter av Sjurd Gudbrandsen. Sjurd Gudbrandsen Skagnes var gift to ganger, men hustruenes navn kjenner vi ikke. Vi vet om fire barn, se senere i historien.

Høsten 1668 var det ikke lengre kronen som var eier av Skagnes, Åset og Vestre Bjonvannet. Disse eiendommene ble da solgt til privatpersoner.

Skagnes og Vestre Bjonvannet ble solgt til Jacob Luth (tidligere fogd) og Lauritz Lauritzen (Lars Larsen Smith), som hver ble eier av en halvpart. Lauritz Lauritzen fra Bragernes ble senere Commerce Commissarius (handelsråd). Gården Åset ble solgt til Claus Trondsen, som igjen solgte til Lars Larsen i 1672. Eiendommen Skaxnes av skyld 2 kalvskinn, ble sannsynligvis solgt til Jonas Nilsen Thue. Han var iallfall eier i 1684, for ved skjøte datert Kjøbenhavn den 6. september 1684 solgte Jonas Nilsen eiendommen Skaxnes til Lars Larsen, som lot dette skjøtet tinglyse ved det alminnelige sake- og skattetinget på Trøgstad 14. juli 1685.

Disse karene kjøpte opp en mengde skogseiendommer på denne tiden, eiendommer som kongen hadde rådet over. Commerce Commissarius Lars Larsen skrev seg også Laurs Laursen og Lauritz Lauritzen.

Utdrag fra ting på Frok 6. juni 1671, avlest av Th. Solberg:

«Ilikemåte tilspurte Laurs Laursen (av Bragernes) samtlige tilstedeværende almue av Ådalen, om efternevnte tverrelvs bruk: Om Vestre Bjernevandselv, dess utløp, hvor den går igjennom, og hvem der først har bygd dam og har hatt brug i samme elv. Hvortil de svarte at hun utgår fra bemeldte Bjernevand og gjennom Jacob Luths og Laurs Laursens eiedeler til Skagnes på den ene, og Haffuersvigs eiedeler på den andre side, og så uti Storfjorden Sperilden, og at Knut Skagnes og Engebret Bleken først bygde dam i samme elv, og førte der tømmer ut, og var enda vell noget tømmer brugt der tilforn, dog med bessvær førend dammen ble bygd. men nu siden kan det der drives uten nogen synderlig besværing».

Da Lars Larsen døde i januar 1686, gikk hans halvpart av Skagnes, hele Skaxnes, hele Åset og halve Vestre Bjonvannet over på en av hans arvinger, Søren Hansen Lemmich. Den andre halvparten av Skagnes og Bjonvannet var fortsatt eid av Jacob Luth.

Eiendommen **Skaxnes**, som her har vært nevnt, og som utover på 1700-tallet blir nevnt flere ganger, ble etterhvert integrert i Skagnesgårdene. I delesaken 8/5-1723 het det:

«Utrastene for Aaset og Skaxnes skal gå fra Sorteæk rett i øst til Biønevandet».

En vet ikke i dag med sikkerhet hvor plassen eller gården Skaxnes lå. Siden betegnelsen utrast betyr det skogstykket som ligger lengst fra gården, kan Skaxnes nok ha ligget nokså nær Skagnesgårdenes innmark.

Ved skjøte av 21. juni 1700 ble **Knut Bjørnsen Skagnes** eier av Jacob Luths del i Skagnes. Skjøtet er kommet bort, men er nevnt i andre dokumenter.

Ved skjøte av 10. november 1711 ble **Jacob Larsen Lindelien** eier av Søren Lemmichs del i Skagnes og Bjonvannet, samt hele Åset og Skaxnes. Da hadde Jacob Larsen, som var Knut Bjørnsens svigersønn allerede arvet den halve delen av Knut Bjørnsens gods og løsøre, jfr. testamente datert Skagnes 16/11-1702 og søknad om stadfesting datert Skagnes 8/7-1703, se neste side:

«Stadfesting av testament fra Knut Bjørnsen og hustru på Skagnes i Ådal i Norderhov til Jacob Larsen Lindeli og Siri Knutsdatter Lindeli. De overdrar halvparten av alt de eier av gods og løsøre til svigersønnen og datteren som har lovet å sørge for dem».

Dette er utdrag av kongebrev datert Fredriksborg 24/8-1703.

Allerede 13. mai 1703 hadde Jacob Larsen inngått kontrakt med Søren Lemmich om kjøp av dennes del i Skagnes:

Søfren Hansen Lemmich selger til Jacob Larsen, boende på Lindelien, sin halve part i Skagnes, hans værfader påbor, skylder 7 1/2 skinn med bøkse, og underliggende Åset 1 skinn og Bjørnevandet og Skaxtnes 3 skinn med bøkse.

og

Gd. Skagnes, den 1/2 part, er solgt av Søren Hansen Lemmich til Jacob Larsen, og skal betales med sagtømmer: «Undertegnede har sluttet eftermeldende kjøp og kontrakt: Jeg Søfren Hansen Lemmich, borger og indvaaner paa Bragernes, har solgt til Jacob Larsen, boende paa Lindeli i Aadal Annex min halve part udi den gaard Skagnes hans værfader Knud Bjørnsen påboer, skylder til mig 7 1/2 skind med bøkse og underliggende Aaset skylder til mig med bøkse ett skind, samt udi Bjørnevandet og Skachtsnes 3 skind med bøkse, alt beliggende uti Aadalens Annex, hvorfor jeg Jacob Larsen Lindeli skal gi Søfren Hansen Lemmich tre hundrede og tredsinstyve tølter godt og døktig furumål tømmer paa Bersunds slepning, og det der at komme på nest efter følgende 9 nie aar, hvert aar 40 tølter tømmer.

Saa den endelige rest skal være levert naar man skrivendes vorder Aaret 1712. Og naar hvert Aar bemeldte 40 tølter tømmer bliver levert, og den endelige rest som er melt da skal jeg Søfren Hansen Lemmich eller mine arvinger gi Jacob Larsen fullkommen skjøte og kjøpebrev på ovennevnte plasser og disses tilliggende eiendom. Hvorvidt jeg Jacob Larsen skal gi min forplikt til Søfren Hansen Lemmich at jeg og mine arvinger og efterkommere ikke skal avhende, hugge eller huggelade noget tømmer eller last uti ovenben. gaardens skove, uten med Søfren Hansens eller arvingers minde og tilladelse».

Bragernes 13. mai 1703.

Jacob Larsen

Søfren Hansen Lemmich.

Samme datum, på samme dokument: «Hvad sig det Damstøe ved Bjørnevandet paa Aaseteie angår, - der maa Søfren Hansen raade og befahle over som det var hans eget og mig ikke i nogen maade at vedkomme, og saa længe min værfader eller værmoder lever skal jeg ikke trenge dennem fra gaarden mens uti deres alderdom upaaklagelig oppholde, eftersom de begge ere meget aldridge folk, og ikke haver nogen anden at forskiude sig, næst Gud i himmelen uden deris eneste barn som er min qvinde, til bekræftelse».

Jacob Larsen

Jacob Larsen Sata, Lindelien ble hermed eier av den halvdelen av Skagnes som etter delingsoverenskomster og grensefastsettelser i 1723 og 1736 ble Nordre Skagnes, Smerud inkludert. I tillegg ble han eier av Åset, en del av Vestre Bjornvannet samt Skaxnes.

Fra skifteprotokoll nr. 3 side 76b, datert 4. august 1703:

«Bjørn Knudsen død, som frafalt sin trolovede festmø Kari Nilsdatter Viker forleden år den 7. juni da deres bröllops høytid var berammet at holdes søndagen derefter d. 12 ditto (12. juni 1702) hvorefter hun av hannem avlede en sønn som 14 dager efter fødselen den 3. Marti sist afvigte udi Viker Kirke i Dåben ble Kaldet **Bjørn Bjørnsen**, og samme menneske var i fælig med sin fader Knud Bjørnsen Skagnes, siger sig 90 aar gammel, men viser uvillighet mot sitt barnebarn». (Fælig = formuesfelleskap, sameie)

Bjørn Bjørnsen Skagnes arvet etter sin far og sin bestefar den halvparten av Skagnes som senere ble kalt Søndre Skagnes (fra 1737 inkludert en halvpart av Vestre Bjonvannet). Så lenge han var umyndig var hans morfar Nils Tordsen Viker (1643-1730) formynder for ham. I 1704-1705 kom Nils Tordsen Viker opp i en prosess mot Jacob Larsen Skagnes, og ved rettergangen ved Tandberg tingstue 30. mars 1705 het det:

« Nils Viker fordret igjen i rette saken mot Jacob Larsen Lindelien og fordret dom. På Contrapartens vegne møtte Christian Tommesen, som fremla den tillatelse han hadde av amtmannen til å bruke godset (Skagnes), av 27. mars 1704. Som Jacob Lindeliens fullmektig hadde Christian Tommesen betalt til Nils Viker landskylden av den halve part i Skagnes og dets forhøielse med 3 rdl. minder 8 skilling. Da ble de for retten vennlig forlikte, at Nils Viker på sin myndling Bjørn Bjørnsens vegne straks måtte tiltrede det halve bruk i Skagnes tillige med de halve på gården befindende huse, hvorimot Jacob Lindelien straks bør til avlingens fortsettelse levere Nils Viker et lass høy og et lass halm for hans hester i våringen, hvorefter dito Nils Viker gjør seg bemeldte halve Skagnes med alle de der tilliggende pertinenater så nøttig og gavnlig som han best vil og kan. Og skal den pretensjon den inciterede gjør til Nils Viker angående de 15 rdl. Knut Skagnes skulle forstrækt sin sønn Bjørn til gårdens innløsning så og de pretenderende bygselpengers restitusjon for den halve del i Skagnes, være opphevet, død og aldri mere at påtales.

Angående Nils Vikers søksmål mot inciterede angående høy og korns avførsel for avvigte år, for den halve del i Skagnes, det beholder Jacob Lindelien herefter av Nils Viker upåtalt. Om hva bråteland utengjerdes finnes sådd og nedfelt, derav tilkommer Nils Viker den halve part, såvidt i selve Skagneseie er avvirket.

Hvorpå de gav hinannen hendene—.

Delelinjene mellom Nordre og Søndre Skagnes ble ikke oppgått og bestemt før i 1723 og 1736, men vi starter likevel historiene om de enkelte gårdene allerede i 1660-årene. Da vet vi at Skagnes hadde to brukere. Den ene var Sjur Gudbrandsen:

Sjur Gudbrandsen Skagnes, født omkring 1590, var bruker av hele Skagnes i 1661, og halve Skagnes fra 1663. Han er nevnt på Skagnes helt fra 1633. Han var også i to perioder bruker av Rustand. Vi tror han var gift to ganger. Hva hans hustruer het, vet vi ikke, men i 1664 ble hans stedatter Dorthe Jensdatter stevnet for leiermål. Vi vet om fire barn:

1. Ola Sjurdsen Skagnes, Åset, var vel født omkring 1626. Han var gift med en datter av Nils Olsen Næs som var bruker på Nes fra 1631. Ola Sjurdsen var bruker på Skagnes, dels sammen med faren, men sees å ha blitt rydningsmann i Åset før 1664.
2. NN Sjurdsdatter (ca.1630-1704). Ble gift med Knut Bjørnsen (ca. 1627-1704)
Knut Bjørnsen bygslet halve Skagnes fra 1663. Sammen med Engebret Bleken bygde han den første dammen i Vestre Bjonvannet omkring 1662. De fikk to barn:
 - a) Bjørn Knutsen Skagnes (ca.1670-1702). Trolovet 1702 med Kari Nilsdatter Viker (1679-1719). Fikk sønnen Bjørn Bjørnsen som ble eier av Søndre Skagnes.
 - b) **Sigrid Knutsdatter Skagnes** (1674-1740). Ble gift med **Jacob Larsen Sata, Lindelien** (1663-1733). Han kjøpte Nordre Skagnes og ble bonde der.